

Onderzoek doen naar 1978

Het afgelopen half jaar heb ik voor IHLIA onderzoek gedaan naar het jaar 1978 (het jaar waarin IHLIA, toen nog Homodok, werd opgericht). IHLIA wilde graag weten hoe Nederland, en de wereld, eruitzagen in dat jaar, zowel op het vlak van LHBT+ als meer algemenere zaken zoals politiek. Dit is natuurlijk een flinke opdracht, dus om het behapbaar te maken heb ik een splitsing gemaakt tussen vier onderdelen: Nederland algemeen, de wereld algemeen, Nederland en LHBT+, de wereld en LHBT+. Voor de onderdelen waarin het over 'de wereld' gaat heb ik mij gericht op landen waar men het in 1978 over had, of waar vanuit een historisch perspectief belangrijke gebeurtenissen plaatsvonden. Daarna ben ik begonnen met het maken van een tijdlijn voor elk onderdeel. Op die manier kon ik een beeld krijgen van grote gebeurtenissen in 1978. Hierna ben ik begonnen met het uitdiepen van de verschillende onderdelen, waar ik verschillende bronnen voor heb gebruikt. In eerste instantie begon mijn zoektocht vaak bij Google (Scholar), via waar veel (academische) boeken en papers te vinden zijn. Ook heb ik voor de gedeeltes over de algemene geschiedenis veel gebruik gemaakt van materiaal in de OBA zelf. De gedeeltes over LHBT+ in 1978 zijn bijna geheel gebaseerd op materiaal dat ik in het IHLIA-archief vond. Bij het doen van onderzoek komen altijd een paar aandachtspunten naar boven waar men wat extra aandacht aan moet geven. Dit was ook tijdens mijn onderzoek het geval. Een voorbeeld hiervan is de 'whitewashing' van geschiedenis, waarbij de rol van people of colour onvoldoende of niet belicht wordt. Om te voorkomen dat dit ook in mijn onderzoek zou gebeuren, heb ik onder andere extra onderzoek gedaan naar etnische homoseksuele minderheden in Nederland in 1978, en ik heb geprobeerd te voorkomen dat het in de onderdelen over 'de wereld' slechts over Europa en Noord-Amerika gaat. Ook leek het al snel of alles in 1978 over homo's ging, en niet over lesbiennes, biseksuelen, en transgenders. Hoewel de focus in aanwezig bronmateriaal inderdaad vaak op homoseksuelen lag, liet verder onderzoek zien dat ook de andere letters van het LHBT-alfabet een rol speelden in 1978. Zo is er in mijn onderzoek te lezen over de lesbische beweging, en over ontwikkelingen op het gebied van transgenderzorg.

1978 in 4 onderwerpen

Het is natuurlijk onmogelijk om een samenvatting te geven van alles wat er gebeurde in 1978 hier (of in het onderzoeksverslag). In plaats daarvan zal ik het onderzoek naar 1978 aan de hand van vier onderwerpen introduceren.

Algemene geschiedenis Nederland: de neutronenbom

Een van de onderwerpen die het nieuwe kabinet in 1978 bezighoudt is de neutronenbom, een nieuwe stralingsgranaat van de Verenigde Staten. De gemoederen lopen hoog op, en leiden in maart 1978 zelfs tot het aftreden van minister van Defensie Roelof Kruizinga, die zich als enige in het kabinet verzet tegen de productie van deze bom. In april worden er bijna 1,2 miljoen handtekeningen verzameld tegen de komst van de bom. Uiteindelijk besluit president Carter van de Verenigde Staten de productie uit te stellen. De neutronenbom is echter niet het enige probleem op het gebied van radioactieve materie. Op 4 maart is Almelo het toneel van een grote demonstratie tegen het gebruik van een kerncentrale ten behoeve van energieopwekking. Ongeveer 40.000 mensen komen naar de demonstratie, die bedoeld is om onvrede te uiten met uitbreidingsplannen. Tegelijkertijd wordt er bij de demonstratie geprotesteerd tegen de mogelijke levering van verrijkt

uranium aan Brazilië. De demonstratie is deels succesvol: de levering aan Brazilië gaat niet door. De uitbreiding van de fabriek wordt echter wel doorgezet.

De demonstratie in Almelo

Algemene geschiedenis wereld: Rhodesia

In 1977 worden er in Bavaria plannen gemaakt om in Rhodesië de zwarte bevolking, die de meerderheid vormt, ook te betrekken bij het besturen van het land. Ian Smith, de regeringsleider van Rhodesië, realiseert zich dat hij de onafhankelijkheidsoorlog niet kan winnen, en gaat schoorvoetend akkoord. De diplomatieke poging om het conflict op te lossen mislukt echter, en het conflict escaleert. Als later dat jaar opnieuw een poging wordt gedaan om tot een diplomatieke oplossing te komen worden alle voorstellen door Smith geweigerd. In 1978 lijkt er dan toch een diplomatieke oplossing te komen als Ian Smith en de gematigde Afrikaanse nationalistische leiders Abel Muzorewa, Ndabaningi Sithole en Jeremiah Chirau de 'Internal Settlement' tekenen. Met de ondertekening namen zwarte Afrikanen zitting in een Rhodesiaanse interim-overheid.

De ondertekening. Van links naar rechts: Bisschop Abel Muzorewa, Ian Smith, Jeremiah Chirau en Ndabaningi Sithole.

De met de ondertekening gevormde overheid slaagt er niet in om de vrede te bewaren of internationale erkenning te verkrijgen, en in 1979 komt Rhodesië weer tijdelijk onder Britse controle als voorbereiding op verkiezingen. In 1980 wordt Robert Mugabe verkozen tot de eerste regeringsleider van Zimbabwe.

LHBT+ in Nederland: de NS-gezinskaart

Een kwestie die in 1978 echt de gemoederen bezighoudt is de gezinskaart van de NS, waar in 1978, vooral onder homoseksuelen en lesbische vrouwen, veel ophef over is. De NS heeft besloten een zogenoemde gezinskaart in te stellen, waardoor gezinnen, ofwel gehuwde stellen, goedkoper met de trein kunnen reizen. Dit betekent dat mensen die niet kunnen trouwen (homoseksuelen en lesbiennes) of willen trouwen, maar wel een relatie hebben, meer geld voor een treinrit moeten betalen dan gehuwde stellen. Ook is er ophef onder de benadeelde vrijgezellen. De NS verdedigt zich door te stellen dat ze een vervoersbedrijf zijn, wiens doel het is om treinkaartjes te verkopen en niet om voorop te lopen in de maatschappelijke discussie.

De kwestie leidt tot verschillende acties, waaronder een telegram van de Stichting Vrije Relatierechten (SVR). De SVR is een organisatie die fondsen werft om steun te kunnen geven aan initiatieven die "diskriminatie van mensen met een andere relatievoorkeur tegengaan". Het telegram, dat 7 oktober wordt verstuurd, uit de verontwaardiging over de NS-gezinskaart aan minister van Verkeer en Waterstaat Dany Tuijnman. Ondanks de controverse stelt de minister dat hij de NS niet gaat vragen om de goedkopere gezinskaart beschikbaar te stellen aan mensen die samenwonen, maar niet gehuwd zijn. De afwachtende houding van de minister, die niet vooruit wil lopen op "een eventuele

juridische vormgeving van bepaalde duurzame samenlevingsvormen in ander verband” wordt hem niet in dank afgenomen en leidt tot kritiek.

De ophef is niet alleen vanuit principieel oogpunt te verklaren: ook financieel gezien is de ophef begrijpelijk. Een gezinsabonnement kost 2340 gulden voor een jaar, terwijl twee mensen die samenwonen of een relatie hebben (maar geen huwelijk) per persoon 2200 gulden betalen, de normale individuele prijs. Dat scheelt dus 2100 gulden in het voordeel van mensen die getrouwd zijn. In november volgen verschillende acties, waaronder het idee om gratis de trein te nemen op 1 november. Later die maand wordt er op verschillende stations gedemonstreerd. De acties zijn georganiseerd door verschillende groepen, zoals het COC, de SVR, de Roze Driehoek, Man-Vrouw-Maatschappij, en verschillende vrouwengroepen.

De actie van de Roze Driehoek

Naar aanleiding van de acties laat de NS weten dat als de overheid overgaat tot het erkennen van andere samenlevingsvormen, de NS zal volgen. In november 1978 vindt er een discussie in Tweede Kamer over de NS-gezinskaart plaats waarbij Kamerlid De Beer (VVD) stelt dat er geen onderscheid gemaakt zou moeten worden tussen gezinnen en andere vaste relaties. Wel uit hij zorgen dat men hier geen misbruik van gaat maken, omdat het lastig te controleren is of iemand een vaste relatie heeft. Echter, men moet geen 'te grote koudwatervrees' hiervoor hebben. Uiteindelijk zwicht minister Tuijnman mede dankzij kritiek van de Partij van de Arbeid en de VVD, en wordt de NS-gezinskaart ook beschikbaar gemaakt voor stellen die niet gehuwd zijn. Men moet dan wel kunnen aantonen dat men al minstens een jaar samenwoont.

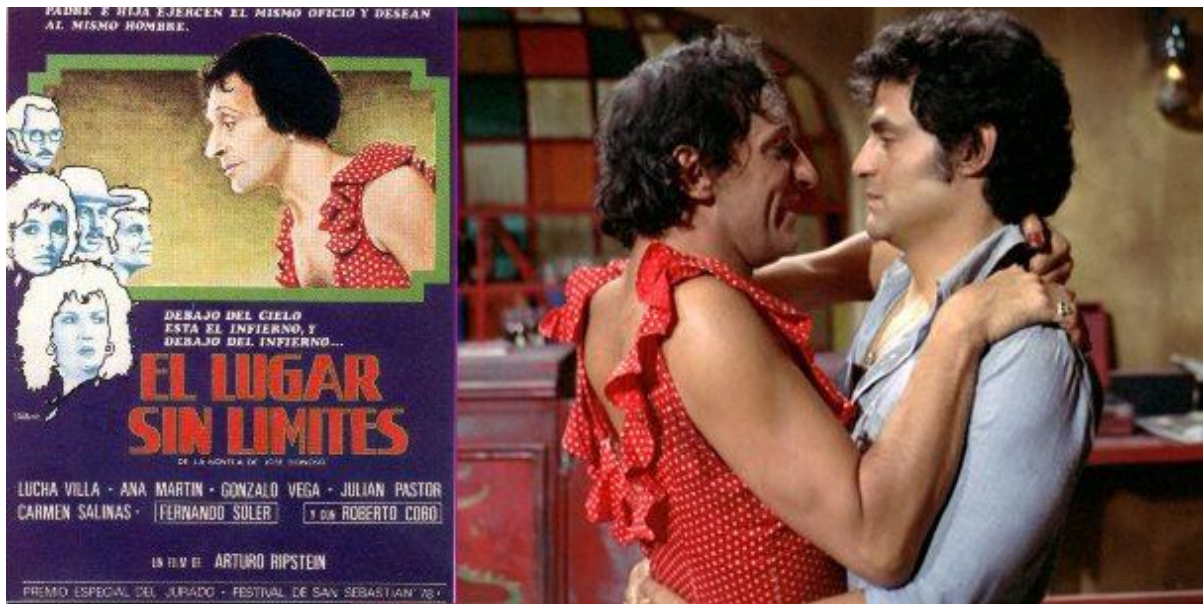
LHBT+ in de Wereld: Argentinië en Mexico

In Argentinië vindt de homovervolgung openlijk plaats. Het blad van het Argentijnse ministerie van Sociaal Welzijn heeft zelfs als kop 'Roei de homoseksuelen uit!' en roept op razzia's te houden onder homoseksuelen. Een organisatie die opkomt voor homo's in Argentinië, 'Frente de Liberacion Homosexual de la Argentina' heeft haar toevlucht gezocht in Puerto Rico. Net als in Chili wordt homoseksualiteit ook gebruikt om (politieke) tegenstanders monddood te maken. In een artikel in tijdschrift *Sek* wordt dit beeld bevestigd. Hoewel de vervolging van homoseksuelen niets nieuws was, nam deze toe toen in 1976 het militaire regime aan de macht kwam. Tijdens de 'morele schoonmaakbeurt' die aan de wereldkampioenschappen voetbal vooraf ging, nam deze vervolging nog meer toe. De geringste verdenking of beschuldiging van homoseksualiteit was voldoende om iemand aan te houden en tot dertig dagen gevangenisstraf te veroordelen (wat verlengd kon worden tot negentig dagen). Dit gebeurt allemaal terwijl homoseksualiteit volgens de wet

niet illegaal is. De politie past echter bepalingen toe uit de periode 1932-1949, die niet door het parlement zijn bekrachtigd. Op deze manier probeert men de onderdrukking van homoseksuelen, lesbiennes, en prostituees te legitimeren. Om de acties van de politie nog meer legitimiteit te geven worden er door de militaire overheid ook nieuwe wetboeken van strafrecht geïntroduceerd. In Cordoba leidt dit ertoe dat mensen met een geslachtsziekte verplicht worden opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, zonder tussenkomst van een rechter.

De politie krijgt zelfs speciale cursussen om homoseksuelen en lesbiennes te herkennen. Hierbij maken zij gebruik van homoseksuelen die al gearresteerd zijn. Zo werd een lesbienne meegenomen langs bars in Buenos Aires om homoseksuelen aan te wijzen, en toen ze dit weigerde werd ze gemarteld. Ook doen politieagenten alsof ze zelf homo zijn en proberen ze homoseksuelen te verleiden. Als dit lukt wordt vervolgens het slachtoffer gearresteerd en gehanteerd. Als men van deze chantage aangifte doet, wordt men zelf gearresteerd. Ook leidt het aangeven van mishandeling van en moorden op homoseksuelen vaak tot de aanhouding van degene die aangifte doet. De homodancings die af en toe ontstaan worden veelal snel weer door de politie beëindigd door middel van bestormingen en invallen. Ook de kerk speelt hier soms een rol in, door de politie in te schakelen omdat men aanstoot aan de dancing neemt. Tijdens dit soort invallen worden soms honderden mensen gearresteerd en vallen vaak doden. De situatie in Argentinië maakt dat homoseksuelen zich niet vrij kunnen bewegen, en er lijkt niet veel hoop op vooruitgang op dat moment. Op (verborgen) feministische organisaties na zwijgen politieke, culturele, en wetenschappelijke kringen bovendien over de homovervolgung, wat de bestrijding ervan niet ten goede komt.

In Mexico is de situatie weer anders. Hoewel de homo-organisaties zich al in 1971 vormden is de eerste deelname aan publieke demonstraties pas in 1978. Daarvoor waren groepen als de Homosexual Liberation Front (FLH) in Mexico vooral bezig met bewustwording creëren, en hadden ze een beperkte publieke zichtbaarheid. Samen met drie andere groeperingen die dat jaar starten vormen FLH en FHAR (beiden in Mexico) tot midden jaren 80 de vroege golf van activisme. Het was bovendien niet altijd veilig voor homoseksuelen. In 1978, maar ook later nog, vonden er invallen plaats door de politie op plekken die als homosociaal golden, ondanks dat werd toegegeven werd dat deze invallen in strijd met de wet. Ook komt in Mexico in de film 'El lugar sin límites' uit over een homoseksuele cross-dressing sekswerker in een kleine Mexicaanse stad.

De bovenstaande onderwerpen zijn natuurlijk maar een klein onderdeel van de geschiedenis van 1978. Meer algemeen concluderend kan men stellen dat het er voor homoseksuelen in 1978 een stuk anders uit zag dan nu, niet in de laatste plaats omdat de maatschappij zelf anders was. Toch zijn er zeker raakvlakken te vinden tussen nu en 1978. De discussie over het accepteren van homoseksualiteit en 'uit de kast komen' is nog steeds een relevant onderwerp – de maatschappij is nog steeds heteroseksueel en homoseksueel zijn is nog steeds geen vanzelfsprekend iets. Belangrijk hierbij is de houding van de maatschappij. Zo heerst niet alleen in 1978 maar ook nu het idee dat men in Nederland tolerant is, terwijl dat lang niet in alle gevallen zo blijkt te zijn. Hiermee gepaard gaat de aanwezigheid van homohaat en geweld tegen homo's, wat zowel in 1978 als nu speelt. Er zijn nog steeds mensen (zoals de Amerikaanse oud senaats-kandidaat Roy Moore) die vinden dat homoseksualiteit 'slecht' is. Ook vinden er nog steeds geweldsincidenten plaats, ook in Nederland. Wie meer wil weten of lezen verwijst ik naar het onderzoeksverslag zelf, dat beschikbaar is bij IHLIA.